

ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՐԱՆՑ

(Շարունակութիւն և վերջ. — Տէս Հատ. ԽԽ. հջ 330):

Ը. — ԱՐՔՈՒՆԵԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՄ

Սոյիսի 15 հինգշաբթի օրն, երեկոյեան ժամը վեցին, Յովհանն Հարրիս, պաշտօնական զգեստով զարդարուած, զիս Քրիստոսոստըն տունն տարաւ: Մազարարն և իւր կիին զիս մեծ պատուով ընդունեցան, քանի մի հառաջանք ալ Լերանց Թագաւորին համար արձակելով: Իսկ ես սիրով զերեւք ընդգրկեցի: Ապրիլս երջանկութիւն էր, ամէն կողմն բարեկամներ կը աւանդէին: Ոտքերս առողջացրէին, մաշէրս կարուած, և ոտամոքսս գոհ: Տիմօթէի զիս ապահովեց որ Սիմըն Տիկինն, իւր աղջիկն և եղբայրն արքունեաց պարին հրաւիրուած էին, և թէ թափիչ կիին Օտարականաց պանդոկը զքեստ մը կը տանէր: Կանխաւ կ'ուրախանայի Մարիաննայի յանկարծակի գալուն և ուրախութեան վրայ: Քրիստոսոստը գաւած մը Սանդորինի գինի տուաւ ինծի: Այս պատուական ըմպելեաց հետ կարծես թէ աշատութիւն, հարստութիւն և երջանկութիւն խմեցի: Խուցիս սանգունդէն վեր ելայ, բայց ներս մտնալէս առաջ պարտք հոս մարեցայ Պ. Մէրինէի գուռը շարին: Զիս գրոց և թղթերու խառնափնգոր կոչ. տեսնաւ մէջ ընդունեցաւ: « Պարոն, ըսաւ, աշխատանքս մէջ թաղուած մարդ մը կը տեսնես: Կատարս գիւղէն քիչ մը վեր հին արձանագրութիւն մը գտայ՝ որ զիս ձեռքի համար կռուելու հաճաքէն զրկեց, և երկու օր է զիս կը տանդէ: Անեկին անմոռութեւ, ապահով եմ որ ինձմէ առաջ ոչ ոք տեսեր է զայնս անոր գիւտին պատիւն իմն է, կ'ուզեմ՝ անունս դնել անոր վրայ: Քարն խեփոբային կրօքարէ յիշատակարան է 35 շարիւրամեար բարձր և 22 լայն, և գիպուածով շոմբուն և զերբը տնկուած: Քրերն անցեալ գարու եւ և կատարելութեամբ քանդակուած: Ահաւասիկ արձանագրութիւնն՝ զոր ճիշտ տեսարակիս մէջ օրինակեցի:

S. T. X. X. 1. F.

M. D. C. C. C. L. I.

« Եթէ կարեւոր մեկնեւ զայն՝ բախտս կը չտկեմ: Բռնդ — Օգրմէրի արձանագրութեանց և բանասիրական ձեմարանին տնդամ պիտի ըլլամ: Բայց աշխատութիւնն երկար և դժուարին է: Հնութիւնը նախանձաւոր խնամքով մը իւր գաղտնիքներն կը պահէ, կործեմ Եւրասիան խորհրդոց վերաբերեալ յիշատակարան մ'է: Եթէ այս պէս է, թերեւ կրկին մեկնութիւն պէտք է տալ, մեկն հասարակ կամ ժողովրդական. միւսն նուիրական կամ սրբազան: Պէտք է որ քու կործեք ինծի ըսես:

— Իմ կարծիքս, պատասխանեցի իրեն, ագէտի մը կարծիք է: Կարծեմ օսհմանաբար մ'է դատադ. որք շոմբուն վրայ շատ կը տեսնուին, և թէ քեզի այնչափ նեղութիւն տուող արձանագրութիւնն առանց անպատշաճութեան մը այսպէս կրնայ թարգմանուիլ: — Stado (ասպարեզ) 22, 1851: — Պիւրբ բարի, պարոն Մէրինէ, հօրս նա կամ պիտի գրեմ և գեղեցիկ կարծրագոյն զգեստս պիտի հագուեմ »:

Ենողացս գրած նամակն իրենց համար քնարերգութիւն մը, տաղ մը, երգ մ'եղաւ:

Սրտին սւրախութիւնը դռնի ծայրէն թղթին վրայ կը ղէզանէր։ Ընտանիքս հարստ նեացս կը հրաւիրէի, առանց մտնողու Ռոզէնթալէր բարի հորաբոյրս։ Կ'աղաչէի հօրս որ ըստ կարելոյն շուստով ծախէ իւր պանդոկն, թէ և ցած գնով։ Կ'ուզէի որ Յրանց և Յովհաննիս Երեմիայի ծնունդը ծառայութիւնն թողուն։ Կը բռնադատէի միւս եղբարքս որ իրենց վիճակը փոխեն։ Ամէն բան՝ նոյն իսկ բոլոր մեր ընտանեաց ապագան իմ վրաս կ'առնէի։ Առանց վայրկեան իսկ կորսնցնելու՝ գոցեցի նամակը և թղթատարի մը ձեռքով Պրէսնի խաւրեցի աւստրիական Լոյսի շոգենաւի մը՝ որ ուրաթ առաւօտ ժամը վեցին կը մեկնէր։ « Այոպէս, կ'ըսէի ինքիւրենս, գրեթէ մի և նոյն ժամանակ իրենք ալ երջանկութեանս մասնակից պիտի ըլլան »։

Ժամը իննին քառորդ մնացած, ղիմուորական ժամով՝ Յովհաննիս Հարրիսի հետ պալատը մտայ։ Ոչ Լոպզէր, ոչ Պ. Մէրինէ և ոչ Յակոբոս հրաւիրուած էին։ Եռանկիւն գլխարկի թէթիկ մը կարմրէ կը զարնէր, բայց այս պղծակ պահատութիւնն ճրագեւորւածովէր տեսնուէր։ Սուրսեօժին կամ ուրիշ հարկաւոր կարճէր, բայց ինչ փոյժ, քաղութիւնը սոյն երկայնութենէն չի կախուէր, և առանց ընդունայնատիւրութեան՝ իրաւունք ունէի ինքզինքս դիւցազն համարելու։ Կարմիր զգեստաւատ յարմար էր՝ թեւերուս տակը կը բրկէր, և թեզանեաց զարդն ձեռացս վրայէն բաւական կը կախուէր. բայց՝ ինչպէս հայրս մարդարեացէր էր, զարգը գեղեցկութիւն կուտար։

Պարի որահն շաշկով զարդարուած, փառաւոր կերպով լուսաւորուած, երկու մասն կը բաժնուէր։ Մէկ կողմն թագաւորին և թագուհւոյն դահլիշ ետեւը դրուած էին անկնանց վերապահեալ թիկնաթուք, միւս կողմն ալ պարսկաց համար սահմա, նեալ աթոռներն։ Ըզմակոթ նայուածքով մը սիկնանց համար սահմանեալ վայրը դիտեցի։ Մարիաննա գեռ չէր եկած։

Ժամը իննին ներս մտան թագաւորն և թագուհին, որոնց տալէն կ'երթային աւագ տիկինն, պալատան հազարապետն, համհարքը, պատուոյ անկնայք և զուգատար պաշտօնեայք՝ որոց մէջ Պ. Գեղորդ Միկրոմմադիս ինծի ցուցին։ Թագաւորն Բալիկաթի պէս փառաւոր հազուեր էր. իսկ թագուհին այնպիսի դրամալի կերպով զարդարուէր էր՝ որուն ընտիր պերճութիւնն Բարիզէն եկած պիտի ըլլար։ Տիկնանց չքեր յարգուղարգքն և սղփային զբոսաւորութիւնն չըրցան զՄարիաննա մտքէս հանել։ Աչքերս գրան վրոյ սեւեռած կը սպասէի. պաշտօնական խումբն և մեծամեծ հրաւիրեալք թագաւորին և թագուհւոյն չորս կողմն բոլորակի բազմեցան, որք կէս ժամու չափ քաղցր խոսակցութեամբ զրադէցուցին զիրեք։ Եւ Յովհաննիս Հարրիսի հետ վերջին կարգին մէջ էի։ Մեր տալէն կեցող պաշտօնակալն այնպէս անշուրջ կերպով ետն եկա՝ որ ոտքս կոխեց և ղիս պոռպուցուց։ Գարձաւ և ճանչցայ որ Պերիկէս զորավարն էր, որ զեռ նոր Պրիկէ կարգին պատիւն ընդունէր էր։ Թագութիւն խնդրեց ինծեմ և իմին ինչպէս ըլլաւ հարցուց։ Զկրցայ ինքզինքս՝ բռնել և պատասխանեցի՝ որ իրեն չէյնար առողջութիւնս հոգալ, Հարրիս՝ որ իմ պոռպուութիւնն ծայրէ ծայր գիտէր, քաղաքավարութեամբ ըսաւ զորավարին. « Արդեօք պարոն Պերիկէսի՞ հետ պատիւ ունիմ խոսելու »։

— Այո՛։

— Շատ սուրտիս եմ որ հանգիսեցայ։ Կը հաճիք վայրկեան մը խաղի սրահն ինծի ընկերել։ Դեռ պարտալ է և հսն կրնանք առանձին ըլլալ։

— Պատրաստ եմ, պարսն։

Պ. Պերիկէս՝ հիւանդանոցէ ելած ղիմուորէ մ'աւելի աթոյն, ժպտելով ետենէս և

հաւ. երբ հասանք՝ դարձաւ Յովհաննէ Լաւրբիոսի, և ըստ. « Պարոն ինչ կ'ազգէք » :

Իրբն պատասխան, Լաւրբիոս անոր խաղը նոր ժառանգ էնով մէկտեղ յափշտակեց և գործուն գրտւ ըսելով. « Ահա, պարոն, լմնացաւ բոլոր ձեզի ըսելիքս » :

— Պարոն, աղաղակեց զօրավարն քոյլ մը ետեւ երթալով. —

— Աւանց ազատեալ ի պարոն, կ'ազգէմք ինչ աշխարհի յարեալ էք՝ համեցէք ձեր բարեւանքն ինչ երկուքը խաւարել և Պ. Յովհաննէ Լաւրբիոսն ուզել զոյն. Ինքն Ֆանախի նուազն հրամանատարն է :

— Պարոն. կրկնեց Պերկիլէս, չեմ գիտեր ինչ իրաւամբք կ'առնէք ինծի խաղ մը՝ որոյ զինն տանուհի ինչ ֆրանք է. և ես պիտի ստիպուիմ իմ ծախքովս ուրիշ մը գնել :

— Այդ բան մը չէ : պարոն, ահա տեսիկ Անգղիոյ թագուհւոյն պատկերն կրող ոսկի մը. տոսնուհի ինչ ֆրանք՝ խաղին համար, և տոսն՝ ժառանգէրին, թէ բան մ'ալ ունենայ՝ խնդրեմ կենացս բան մը խմէք :

— Պարոն, ըստ աղառնականա՛ն՝ ստակը գրպանը գնելով, շնորհակալ եմ » : Ասանց բառ մ'առնելուն թարեւեց զմեզ. բայց իւր աչքերն չարագուշակ էին : « Սիրելի շէն, ժան, ըստ ինծի Լաւրբիոս, ազգի կ'ընեն եթէ ըստ կարելւոյն չուսով ձեք նշանածին հետ այս երկրէս չեմս : Այս սպայն խորամանկ աւաղակ մ'է : Ես ութ օր դեռ պիտի կենամ, որպէս զի ստակս գործընելու ժամանակ տամ, անկէ վերջ զիս ճարտի՛ն ծն. վերստ մէջ խաւարոյ հրամանն պիտի կատարեմ » :

— Շուտ կը ցուրտ, պատասխանեցի իրեն, որ ձեր առք բնութիւնն զնից 'ի ծայրանգն մընց : Ես առանց մէկ կամ երկու քորիսն սիւսիսն օրինակն ունենալու չեմ ուզեր ելլել Յուստատանէն : Անկատարեւ անարմատ համ մ'առնէք, բայց զայն ալ թանազեայ արկեզս հետ վերը մտցայ :

— Զեր բոյսինեկարը լուսոգէրի կամ Յակոբոսին տաւ էք : Ըստ ձեր գիտման լեբան վրայ ճամբորդութիւն մը կ'ընեն իրենք : Սակայն, Առաւօտայ սիրայն համար, աճապարէ երջանկութիւնդ ապահովէ :

Ի՛նչ միշտ աշխատեմ իմ սիրելիս պարին մէջ չէր երեւցած, և աչքերս կը յոգնեցնէի բոլոր պարող օրիորդներն գիտելով. Կէս քիշերուան մօտ՝ ո՛ւր յուսահատեցայ : Մեծ սրահն գոգսուցաւ, և մաղձոտ կերպով մը թռչելով խաղաղութեան զանի մը գիւմայ կեցայ՝ ուր չարս ճարտար խաղացողներ զարմանալի աշուղակութեամբ թղթերը կը շարժէին : Երբ սկսայ այս ճարտարի խաղէն համ առնել, յանկարծ յատակաձայն՝ ծիւծուող մը սիրտ թնդացուց : Մարիաննա հոն ետես էր : Զինքը չէի տեսներ, և չէի համարձակեր իրեն դառնալ. բայց կը զգայի որ հոն է, և սաստիկ սուբստութիւն մը զիս կը խղէր : Իրեն զուարթութեան պատճառն ոչ երբեք կրցայ գիտալ. թէ ինչ ծաղրակա՛ն զգեստ մը՝ որ ամէն տեղ պաշտանական պարերու մէջ կը տեսնուի : Միտքս հիշուող գիմայն հայելի մը կար : Աչքերս վեր վերցուցի և առանց անստիպելու՝ տեսայ զինքը, իւր մօր և հօրեղբոր մէջ տեղն, զինքն առաջին անգամ օրէն հազար անգամ անգամ տեսի զհեղեցիկ և զուարթագէտ : Մարգարտեալ երեք կարգեալ գեղեցիկ մանկակ մը փափուկ կերպով ինչ ծածանէր վրին չորս կողմն և իւր գեղեցիկ ուսոյ չորս կողմն կը պտտէր : Իւր գեղեցիկ աչքերը ճարգներուն լուսնին կը շողողային, ակամներն անպատմելի գեղեցիկութեամբ կ'երևնային, իսկ լոյսն՝ նման անտառ իյմը մէջ գործող խնդրի մը անոր մաղերուն հետ կը խաղար : Իր յարգուղորդն մանկամարդ աղջկանց սովորականն էր : Սիւնը Տիկնոջ պէս գլխուն վրայ գրախառնաւ չուներ, և սակայն առանց այս պաճոճանաց աւելի գեղեցիկ էր : Իւր պարեգանն բնական ծաղկանց քառի մի փուռներով ամփոփուած էր : Վրան և մաղերուն մէջ ծաղիկներն ունէր, և ի՛նչ

ծաղկեմբեր, պարտն. եթէ կրնաք դուռակեցէք, իսկ ես կարծես թէ իրեն վրայ յոռ. յիսանա փոփոխուի տեսնելով ռարախուածնէս կը մեռնէի: Մի և Նոյն ժամանակի մէջ եր. կրնք ամենայն ինչ կը շնորհէին: Սիրելւոյ մը մագերուն մէջն ըստ հաւաքելէն ա. ւելի ինչ քաղար բան կայ: Ամենէն երջանիկ մարդն և բնասպասուածն էի: Երջանկու. թեան զգացման անշարժութիւնն՝ զիս վայելչութեան սահմաններէն հանեց. յան. կարծ գէտերն դարձայ, ձեռքերս կարկառեցի և աղաղակեցի՝ «Մարիաննա, ես եմ»:

Կը հաւատաք, պարտն. փ. փ. ան բաշխաց մէջ նետուելով՝ սարսափած ետ քաշուե. ցաւ: Սլմբն Տիկինն այնպէս գլուխը բարձրացուց՝ որ կարծեցի թէ դրոխտահաւն գէպ ի ձեզունն պիտի թռչի: Մեր պարտնն ձեռքն բռնեց, և մէկդի տարաւ զիս, տար. օրինակ կենդանւոյ մը նման զիս քննեց և ըսաւ ինծի. «Պարտն, ներկայացար այս տիկնանց»:

— Տարակոյն չկայ, որ ժամանապառն պարտն Սարբեր, սիրելի հօրեղբայրս: Աս Հեր. ման, Հերման Եռլը եմ, իրեն գերեկիցն և աղատարարը, Ա՛ն, գիտցած եղէք՝ իրենց մէկնեղէն վերջ շատ բան եր տեսայ. ամէն բան տունը ձեզի կը պատմեմ:

— Yes, yes, պատասխանեց: Բայց, պարտն, անգղիական սովորութիւնն բացարձա. կապէս կը պահանջէ կանանց պատմութիւնն պատմելէն առաջ անոնց ներկայացուիլ:

— Բայց իրենք զիս կը ճանչնան, բարի և աղիւս պարտն Սարբեր: Ես ան անգամեն ա. ւելի մէկտեղ կերակուր կերեր եմ: Պիտեմ, իրենց հարկը հազար ֆրանքի ծառա. յութիւն մ'ըրեր եմ. Լէրանց թագաւորին քով:

— Yes, yes, բայց չէք ներկայացած:

— Բայց չէք զեռեր որ սիրելի Մարիաննայիս համար կեանքս հազար տեգամ՝ վտան. քի մէջ գրեր եմ:

— Ես աղէկ, բայց չէք ներկայացած:

— Վերջապէս, պարտն, իրեն հետ պիտի ամուսնանամ, մայրը խոստացեր է: Ձեզիւ. րն որ իրեն հետ պիտի ամուսնանամ:

— Նախ պէտք ես ներկայանալ:

— Աւրեմ դուք զիս ներկայացուցէք:

— Yes, yes, բայց նախ պէտք է ինծի ներկայացընես ինքզինքդ:

— Սպասեցէք:

Խեղդի պէս պարտն մէջ վազեցի. քա՛նի մի պարտուորաց խուճերու. զարնուկաց. սու. րըս որունից մէջ մանելով արդեւ Էղաւ ինծի, սահեցայ տախտակամանին վրայ, և ամսթայի կերպով ըսար երկայնութեամբս գետին ինկայ: Յովհան Հարրիս զիս գետնէն վերցուց:

— Ի՞նչ կը փնտռէք, ըսաւ:

— Հոս են, տեսայ զիրենք. Մարիաննայի հետ պիտի ամուսնանամ, բայց նախ պէտք է որ իրենց ներկայանամ. այս է անգղիական սովորութիւնն: Օղնեցէք ինծի: Ո՛ւր են, Ձտեսաք մեծ խաթուն մը գլուխը դրախտահաւու փետուրներով զարգարած:

— Այո, քիչ մ'առաջ թողուց պարտն, իրեն գեղեցիկ աղջկան հետ:

— Թողուց պարտն. բայց, բարեկամս, Մարիաննայի մայրն է ինքն:

— Հանգաբանեցէք, կը գտնենք նորէն զինքն. և Ամերիկոյ դեսպանին ձեռքով կը ներ. կայացնեմ իրենց:

— Աղէկ է: Հիմա ձեզի Եղաւարդ Սարբեր հօրեղբայրս կը ցուցնեմ. հոս թողուցի զինքն: Ո՛ւր գացեր է արգեք, հոս պէտք է որ ըլլայ:

Եգուարդ հօրեղբայրս աներկայթեղէր էր: Խեղճ Հարրիս, մինչև այսպառն հրապա.

րազը տարի, Օտարականաց պահգոկին գիմաց: Սիմըն Տիկնոջ քնակարանն լուսուռ-
բուռած էր: Քառի մի վայրկեան վերջը ճրագները մարեցին: Ամեն մարդ պառկեր էր:
— Իրենց պէս ընենք, ըստ Հարրիս: Քուռն զձեզ կը հանդարտեցնէ: Վաղը ժամը մէ-
կէն ինչուան երկուք գործերդ կտրգի կը դնեմ:

Փեղմութեանս գիշէրնէն զէջ գիշեր մ'անցուցի, Հարրիս ինծի հետ քնացաւ, այ, ո-
հրքն՝ չընացաւ: Պարէն գարձող կառքերուն ձայները կը լսէինք՝ որք Հերմես փողոցէն
կ'իջնէն իրենց պաշտօնական զգեստներ հագնուած և զարդարուած արկնայց քեռնե-
րով: Ժամը հինգին մօտերը՝ յոգնածութիւնն աչքերս գոցեց: Երբ ժամ վերջ Տիմի-
գրի սենեակս մտաւ ըսեցով. « Մէծ լուրեր: »

— Ինչ:

— Անգղիացիները մեկնեցան:

— Դէպ ո՞ր:

— Դէպ 'ի Թրիեստ:

— Թշուառական, ապահով էս:

— Ես զիրենք նաւակը տարի:

— Թշուառ բարեկամս, ըստ Հարրիս՝ ձեռքս սեղմելով, երախտագիտութիւնն պարագ
կը դնէ, բայց սէրն հրաման չընդունիր:

— Աւազ, ըստ Տիմիգրի. և այս՝ տղուն սրտին մէջ հնչող արձագանք մ'էր:

Այն օրէն ի վեր, պարսն, անբանի մը պէս կեանքս անցուցի, ուտելով, խմելով և
չնչելով: Իմ հաւաքածոյս գէպ 'ի Համպուրկ ճամբայ գրի, բայց առանց քորխաւս
փոխոխտելի: Պարին երկրորդ օրը բարեկամներս զիս դադղիացի նաւը գրին: Պ.
Պէրիկէսի ջորաց հանգիսեպէն վախնալով՝ խոհեմութեան համար գիշեր առան ճամ-
բայ կենս: Անարգել Պիշէն հասաւք. բայց քսանուհին գրկաշաղփ հեռու ծովէ գեր-
քէն՝ վեց անեկելոյմ հրացաններու ձայն լսեցինք մեզի մօտ: Անշուշտ քաջ զորավարին
և իր գեղեցիկ երկրին վերջին բարեն էր:

Մալգայի, Սիկիլիոյ և Իտալիոյ լեռներն քաշեցի, և ինծմէ տաւիլ բուսոցս հաւաքա-
ծոյն հարստացաւ. Հայրս՝ որ իսկուցի գանուեր էր իւր պանդոկն պոհելու, Մէսսինիոյ
մէջ իմացուց ինծի՝ որ խաւրածներս հոն յարգ ունեցեր են: Թերևս ես ալ հասած
առենս տեղ մը կարենայի գանել: Բայց այլ ևս ամենեկն բանի մը վրայ չվստահելն ին-
ծի օրէքը ըրեր էի:

Հարրիս գէպ 'ի Ճառն ճամբայ ելեր է, Մէկ կամ երկու տարիէն յուսամ իրմէ
լուր առնեմ: Փոքրն Լպպագէրն Հաովմ ինծի գրեց, միշտ տարձանակ պարպելու փորձ
կը փորձէ: Յակոբոս ցերեկը նամակներ կը կնքէ և գիշերն ալ կ'աղկն կը կտրէ: Պ.
Մէրիոն էր քարին համար նոր մեկնութիւն մը գտեր է, իմինէս շատ աւելի հանձն
բաւոր: Դեմութենի վրայ իւր մեծ գրուածքն օր մը չէ օր մը պիտի տպուի: Լերանց
Թագաւորը տերութեան գիմաց շնորհք գտեր է, Պէնակէլը ճամբուն վրայ մեծ տուն
մը կը շինէ, հանգերձ պահպանաց քնակարանով մը, որպէս զի քսանուհին անձնա-
նուէր բալլեկարք հոն բնակին: Հիմակու հիմա նոր քաղաքին մէջ մեծ գետին է.
գէրքը պզտիկ պանդոկ մը վարձեր է, շատ մարդ կ'ընդունի և գործունէութեամբ կը
ջանայ արդարութեան պաշտօնեայ ըլլալու, բայց ժամանակ պէտք է գեռ: Իւր տու-
նը Փոգինի կը կառավարէ: Տիմիգրի երբեմն կ'երթայ հոն խոհակերացին մէջ ընթեր-
լու և հառաչելու:

Ամենեկն բան չլսեցի Սիմըն Տիկնոջ, Պ. Սարբէրի և Մարիանայի նկատմամբ:
Եթէ այս լուսութիւնն շարունակուի ալ պիտի լմտածեմ վրան: Երբեմն գիշեր ա-

տեն՝ կ'երազեմ որ իրեն դիմացնեմ, և Երկայն ու Վոթա գէմբն անոր առջա մըջ նըկարուած կը տեսնեմ: Այն տանն կ'արթննամ, աստիկ կ'երպով կու ըստ և կատաղութեամբ բարձա կը խածխնեմ: Հաւատացէք, ես այն օրերգին գեղեցկութեան վրայ չեմ գտաւիր, ալ կորուսած հարստութեան և պաշտօնի վրայ: Երանի՜ ինծի որ իրեն հետ չկատեցի օրիտա, և ասոր համար տմէն օր քնական պաղուածեան շնորհակալութեան ներգործութիւններ կ'ընեմ: Որչափ սիրի ցաւէի, սիրելի պարսն, եթէ դժբախտաբար իրեն օրուհարուած ըլլայի:

Թ

ԱՌԷՆԻՔԷՆ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Այն օրն՝ յորում Պ. Հեռման Դուլցի պատմութեանն տպագրութեան կը ասանէի, մեծարգայ թղթակիցս Աթէնքէն ձեռագիրն հետեւալ նամակով ինծի խաւրեց.

« Պարոն,

« Երանց թագաւորին պատմութիւնն՝ ճշմարտութեան և հեծեղազօր գնդին թշնամւոյն մը գիւտն է: Անոր մէջ յիշատակուած անձնացմէ ոչ ոք Յունաստան ոտք կոխել է: Ոստիկանութիւնն Սիւրնիս Տիկնոջ անուամբ անձնագիր տմենին չէ տեսած: Պրէնտի հրամանատարն տմենին Ֆանիյ անունն չէ ըսած և զՊ. Յովհանն Հարբիս չէ ճանչնար: Փիլիպ եղբարք՝ Պ. Վելիամ Լուսգէրի ձեռագրութիւնները չեն յիշեր: Դեռ պատկան զորդատարաց գրասենեկաց մէջ Յակոբոս Ֆոտաի անունով Մալքացի չեն ճանչնար:

Յերաւի թէ պէտ Յունաստանի աղաւթին գրամուտքանն շատ գորովելի բաներ ըրեր է, բայց ոչ երբեք աւաղականութեամբ ոտացուած դժմարեւրու աւանգապահ չեղեր է: Եթէ ընդունած ըլլար զանոնք, յօգուտ իրեն զանոնք գրաւելն իրեն պարտք պիտի համարէր:

Աը զրդեմքեղի մեր հեծեղազօր պաշտօնակալաց ցուցակին Պ. Պերկելէսի և ոչ հետը պիտի գտնէք: Այս անուամբ միայն երկու մարդ կը ճանչնամ: Մէկը Աթէնքի մէջ պանդոկոտպետ է. միւսը Քրիստիւլցա շաքարեղէն կը ծախէ: Իսկ հռչակաւոր ձեռքի — Սգաւրոսն՝ որչ անունն առօջին անգամն է որ կը ըսեմ, առասպելական անձ մ'է՛ զոր պէտք է գիցարտութեան մէջ գտնել: Անկեղծութեամբ կը խոստովանիմ որ թագաւորութեան մէջ երբեք երբեք աւաղակնիտ գանուկցան. բայց զլիաւորս ներք ի Հերակլէոյ և ի Թէոփոէ քննուեցան, որոնք յոճական հեծեղազօր գնդին իբրև հիմնադիրք կրնան նկատուիլ: Իսկ այս երկու գիւցաղանք ձեռքէն աղատեալքն՝ մեր աղբալով բանակին հարուած օդ տակ ինկան: Զիւր ինծի խաւրած վիպասանութեան հեղինակն ոչ միայն փգէտ է, այլ և զուրկ յաղղամտութենէ, վասն զի աւաղակնութիւնն իբրև ժամանակակից գէպք մը կը նկատէ: Դատ կը փափագիմ որ իւր պատմութիւնն թէ՛ Գաղղիոյ և թէ՛ Արդիոյ մէջ Պ. Երեւի անուամբ և կենդանագործն տարածուի. որպէս զի վերջապէս բոլոր աշխարհք իմանայ թէ ինչպիսի անհեթեթ խորամանկութեամբք և տարօրինակ անտեղի վիպքք կը ըսնան զմեզ քաղաքականացեալ աղագաց առջև կամքածաւար երևցնել:

« Ի՞նչ քու, Պարոն, որ մեր արգարտխօսութիւնը ճանչցեր էք, վատա՞հպէք բո-
րեկամական զգացմանս՝ որով պոտիւ ունիմ՝ ըլլալու Զեզ երախտապարտ ծառայ

« ԲԱՅՐԻՈՂԻՍ ԲՅԵՎՔԻՍՈՒՆ՝

« Յունաստանի վերանորոգութեան վրայ մէկ նատոր բանաստեղծութեանց հեղինակ. Յոյս լրա-
գրոյն խմբագիր. Աթինքի նախասական ընկերութեան անդամ. Յոնիական կղզեաց Ճեմարանին
թղթիտէք անդամ. Ապարտիատ Պաւլսի ազգային ընկերութեան բաժանորդ »:

Ժ. — ՈՒՐ ՀԵՂԻՆԱԿՆ ՎԵՐՍՏԻՆ ԽՍՍԻԼ ԿԸ ՍԿՍԻ

Աթենացիք, սիրուն բարեկամս, ամենաստոյգ պատմութիւնք՝ հանգիպած չհա-
մարեալներդ են:

Ե. ԱՊՈՒ

ՀԱՅՏԵԼԻ ԵՒ ԿԱՊԻԿ

Օր մօրիորդ Շիմիանգէն՝
Իւր տիրոջը դանլոճին մէջ,
Պատահաւ լաւ ընդհանմ,
Ինչո՞ւ մինակ տըխտը ու խեղճ,
Կընճառաւ ճակտով՝
Անճողնի դէմքով՝
Նըստէր խոր խոր կը մըտածէր՝
Կարծես խելքին տակ գըտեւ էր:
Հոն ճիշտ նորա դէմ՝ յանգիման՝
Մի ջինջ մաքուր հայկի
Դըրուած չըքիզ ի պատուանդան
Լոյս՝ օսկեզօծ կը փայլի.
Դարձաւ նայեցաւ կապիկը յանկարծ,
Ելաւ կանգնեցաւ հայելոյն դիմաց.
Տեսաւ իւր դէմքն ու օտակաց,
Կարծիւս ամօթ մ'իսկ ըզգաց.
Վաթն զի ինքզինքն այդչափ պըճալի
Այնչափ անհոռնի սև ու գաղտալի,
Նա ոչ երբեք չէր կարծեր,
Մըտքէն անգամ անցած չէր:
Իւ հըլմարիտ սով կայ մեղմ
Դէմքը հանցող՝ սթըրալ քըննող,
Մեր երեսին մօր միշտ ծածկէ՝
Եթէ ունիմք ոսկի և փող...
Կապիկն այսպէս չընաւտալով իւր տեսքին՝
Նա հայելոյն ամէն մէկ դին նայեցաւ,
Ուր ալ նայէր՝ նոյնը տեսներ եղկելին,
Զը դիմացաւ կըրտի դարձած կատղեցաւ.
Գծաթը վերուց ուժով խըփեց՝
Ջարդ բորդ արաւ հայկին,
Խոշոր աչքերըն խոժոռեց.

Կորաւ պատկեր իւր դէմքին.
Նըտաւ մըտածեց՝
Իւր խելքը մաքրեց.
Յանցանքն հայելոյն
Թաղուց ու դատեց:
Իսկ քիչ վերջը արթըննալով՝
Կըտորուանքներն քըննելով,
Անոնց մէջէն հին մեծկակը վեր առաւ.
Նայածն այն էր՝ դարձեալ իւր դէմքն հոն տեսաւ.
Ճըւաց խըփեց,
Ջոյն ալ շարժեց.
Փոքր ինչ լըռեց՝
Նորէն գըննեց.
Որչափ շարժէր, որչափ նայէր
Նա հէն փոքրիկ կըտորին մէջ,
Դարձեալ տըզեղ դէմքն իւր տեսներ,
Որուն չըկար վըճար ու վերջ.
Մինչ այն կէտին որ տան սէրը
Վըրայ դալով՝ դուժին ու սէրը
Մէկգի զըրաւ, լաւ մը ծածեց
Ու վըռնտեց:
Այսպէս ահա կան շատ մարդիկ
Սըրտերը չար, հոգեով կապիկ,
Ճըլմարտութեան հայկին
Որչափ շարժեն ու շընջեն,
Որչափ շանան իրենց դէմքին
Ծածկել մտըն ու աղան մոճեն:
Դարձեալ անոր մարմոնքին մէջ
Իրենք դիմենք կը տեսնեն...
Մինչև ըլլայ մահը անգողջ
Զը վըռնտէ աշխարհքէն...:

ԱՌԱՔԵԼ ԱՆՏՈՒՆԱՆ ՆԱԼԻԱՆԻԱՆ